

De top-10 kritiek op Xi-ers met de repliek

Willem Kuipers

INLEIDING

Omdat Extra Intelligentie (Xi) nu eenmaal per definitie extra is, zal een Xi-er die zijn/haar eigen gang gaat altijd opvallen. Al op jonge leeftijd ontstaat er daardoor irritatie en onbegrip in de omgeving. Dit leidt tot meer of minder expliciete kritiek op het relatieve 'teveel' van wat dan ook. Er zijn patronen in die kritiek te herkennen, vanwege de typische eigenschappen van Xi-ers. Mary-Elaine Jacobsen noemt in haar boek "the Gifted Adult" tien verwijten die allemaal de bedoeling hebben om een Xi-er weer terug in andermans gareel te krijgen.

Voor veel Xi-ers is dat in de loop der jaren en door pijnlijke confrontaties ook zo gaan werken: als ze het verwijt horen, houden ze zich automatisch gedeisd, want het zijn dooddoeners, die bij de aangesprokene een schuldgevoel oproepen. Soms ben je er inmiddels zelf van overtuigd geraakt dat de kritiek terecht is, en dat je je moet schamen. Vaak roept het een dof gevoel van beklemming en frustratie op.

Om die betovering te verbreken, volgt op bladzijde 2 de top 10 verwijten, met hun oorzaak en een repliek om ruimte voor je eigen aanpak te claimen.

Het is geen standaard ideale repliek. Ook het genoemde schuldgevoel zal niet bij iedereen precies zo gevoeld worden. Ik wil de richting aangeven om het effect bewust te maken en om via de repliek ruimte te creëren voor een andere reactie op het verwijt.

Ik heb de verwijten vanuit mijn gevoel geordend naar de mate van beklemmendheid. De toelichting (blz. 3-5) is om praktische redenen beknopt gehouden.

Over ieder punt is in een persoonlijk gesprek veel meer te vertellen.

RELATIE MET DE VIJF KENMERKEN VAN XI

De vijf kenmerken van Xi:

1. **Intellectueel vaardig**, kan niet tegen onbegrijpelijke stupiditeiten.

2. **Structureel nieuwsgierig**, grenzeloze hekel aan dat wat saai of routineus is.

3. **Behoeft aan autonomie**, vecht of maakt zich klein als die wordt aangetast.

4. **Grenzeloos en mateloos** in najagen interesses, moeite met loslaten daarvan.

5. **Emotionele onzekerheid plus intellectuele zelfverzekerdheid**.

zijn per stuk of in combinatie in de verwijten terug te vinden. Grenzeloosheid of intensiteit is bij veel verwijten een aspect.

Men vindt Xi-ers al gauw 'te ...'. Feitelijk gezien is de constatering juist, dat het gedrag verder gaat dan normaal. Dat het 'te ...' is, wordt een waarde oordeel.

Het is de levenskunst van een Xi-er om zich enerzijds bewust te zijn van de referenties van zijn/haar 'normale' omgeving, en anderzijds zichzelf de ruimte te verschaffen om volgens de eigen 'maatvoering' tot expressie en zelfverwerkelijking te komen.

TOP-10 VERWIJTEN, SCHULDGEVOEL EN REPLIEK

	Verwijt	Schuldgevoel	Repliek
10	Moet het allemaal zo snel?	Ik ben weer te ongeduldig	Dit is mijn normale tempo!
9	Kan je je niet gewoon tot één richting beperken?	Ik moet echt kiezen, anders komt er niets van mij terecht.	Nee, dat werkt niet voor mij!
8	Jij moet het jezelf ook altijd moeilijk maken!	Ik draaf kennelijk weer door, ze vinden me een loser.	Goed dat je ziet dat ik voor excellentie keihard moet werken!
7	Jij maakt je ook overal zorgen over!	Ik moet me niet steeds met andermans zaken bemoeien.	Inderdaad, ik voel mij gemakkelijk diep betrokken en moreel aangesproken.
6	Jij reageert altijd zo overgevoelig en dramatisch!	Ik ben mijn omgeving tot last, ik moet minder gevoelig worden.	Ja, ik beleef alles zeer intens.
5	Waar haal je het vandaan!?	Ik heb een te grote fantasie, ik moet meer mijn mond houden.	Gewoon een ingeving.
4	Jij bent zo veeleisend!	Ik ben weer onredelijk.	Ik voel sterk wat ik wil.
3	Kan je nou nooit eens tevreden zijn?	Ik ben ondankbaar, ik vraag teveel.	Natuurlijk wel, ik ken veel manieren om mij tevreden te voelen.
2	Je bent altijd zo gedreven!	Ik draaf kennelijk weer door, ik moet niet zo opgefokt doen.	Dat klopt, ik heb mijn focus en nog een hoop te doen.
1	Wie denk je wel dat je bent?	Ik doe het weer verkeerd, had ik mijn mond maar gehouden	Een goedwillende Xi-er, benieuwd naar het antwoord.

© 2005, Willem Kuipers, Voorburg

TOELICHTING PER VERWIJLT

- 10 *“Moet het allemaal zo snel?”*
Schuldgevoel: “Ik ben weer te ongeduldig.”
Repliek: “Dit is mijn normale tempo.”
Toelichting: Als Xi-er gaan je denkprocessen extra snel, met beelddenken supersnel. Anderen kunnen daardoor in verwarring raken en vrezen dat je iets ondoordachts zal gaan doen. Verre van dat: maar waarom tijd verspillen als het allemaal al duidelijk is? Er is nog zoveel interessants te beleven!
- 9 *“Kan je je niet gewoon tot één richting beperken?”*
Schuldgevoel: “Ik moet echt kiezen, anders komt er niets van mij terecht.”
Repliek: “Nee, dat werkt niet voor mij.”
Toelichting: Men vindt dat je een beroepsrichting moet kiezen en in die richting moet doorgaan. Voor een Xi-er is dat zelden een manier om duurzaam plezier in het werk te houden. Door de snelheid van inzicht en overzicht en de voortdurende behoefte aan nieuwe prikkels, raakt een Xi-er na zekere tijd uitgekeken op een (deel van een) vakgebied en verliest motivatie en gevoel zinvol bezig te zijn. Ook de ontwikkeling van de complexe persoonlijkheid doet vaak behoefte aan nieuwe keuzes ontstaan. Inderdaad kunnen daardoor breuken in een carrièrelijn met financiële gevolgen ontstaan, maar daar staat een groter en meer duurzaam gevoel van voldoening in het werk tegenover. Bovendien is het vaak een aanknopingspunt voor een vakgebied overstijgende en originele visie op een probleem- of onderzoeksveld. Xi-ers zijn graag multidisciplinair.
- 8 *“Jij moet het jezelf ook altijd moeilijk maken.”*
Schuldgevoel: “Ik draaf kennelijk weer door, ze vinden me een loser.”
Repliek: “Goed dat je ziet dat ik voor excellentie keihard moet werken.”
Toelichting 1: Xi-ers leggen de lat voor zichzelf vaak hoog. Soms doen ze dat om nog een beetje uitdaging te ervaren bij relatief saaie taken. Dan kan het doorslaan naar benauwend perfectionisme en faalangst. Maar de behoefte aan uitdaging als zodanig is positief te waarderen en zou zoveel mogelijk nuttig gemaakt moeten worden.
Toelichting 2: Xi-ers zijn nieuwsgierig en kunnen het niet laten om iets nieuws te willen creëren. Maar innovatie is meer dan alleen een ideetje dat voor het grijpen ligt. Dan had iemand anders het allang opgepakt. Het is de kwaliteit van Xi-ers dat ze zich vastbijten in een probleem en doorgaan tot perfectie is bereikt. Einstein worstelde 7 jaar met zijn relativiteitstheorie, zonder dat hij erg opschoot. Na de ingeving om zijn eerdere opvattingen over tijd los te laten, was er vijf weken later zijn nieuwe theorie.
- 7 *“Jij maakt je ook overal zorgen over!”*
Schuldgevoel: “Ik moet me niet steeds met andermans zaken bemoeien.”

Repliek: "Inderdaad, ik voel mij gemakkelijk diep betrokken en moreel aangesproken."

Toelichting 1: Doordat je als Xi-er gemakkelijk en snel complexe situaties in hun totaliteit doorziet, zie je meteen waar iets fout zou kunnen gaan, en dat wil je voorkomen. Anderen hebben die beren in de verte nog niet gezien (of willen dat helemaal niet weten).

Toelichting 2: Omdat je een hoge sensitiviteit hebt, word je snel emotioneel en moreel geraakt door zaken die botsen met je gevoel voor rechtvaardigheid. Het is logisch dat je het als je verantwoordelijkheid voelt om er aandacht voor te vragen. Het is daarnaast praktisch om je te realiseren dat je sensitiviteit relatief sterk is, zodat niet iedereen automatisch met je mee voelt.

6 *"Jij reageert altijd zo overgevoelig en dramatisch!"*

Schuldgevoel: "Ik ben mijn omgeving tot last, ik moet minder gevoelig worden."

Repliek: "Ja, ik beleef alles zeer intens."

Toelichting: Bij extra intelligentie hoort extra zintuiglijke gevoeligheid, dat kom je overal in de literatuur tegen. Of het via één bepaald zintuig toont, of op allemaal, is verschillend per persoon. Als Xi-er beleef je de werkelijkheid dus intenser dan anderen, waardoor je reacties in hun ogen als overdreven kunnen overkomen. Maar besef dat je het zelf echt zó intens voelt.

Veel Xi-ers ervaren relatief sterke stemmingswisselingen. Aanstekelijk vrolijk, maar soms besmettelijk depressief. Het hoort bij de structurele intensiteit van je gevoel en is een sterke motor voor creativiteit en piekervaringen. Maslow ziet het als een belangrijke eigenschap voor zelfverwerkelijking.

5 *"Waar haal je het vandaan!?"*

Schuldgevoel: "Ik heb een te grote fantasie, ik moet meer mijn mond houden."

Repliek: "Gewoon een ingeving."

Toelichting: Samenhangend met hun grote sensitiviteit, hebben de meeste Xi-ers een uitstekende intuïtie. Alleen weten ze dat vaak niet meer: gezagsdragers vinden het meestal niet leuk, als je laat merken dat je weet wat ze denken. Xi-kinderen krijgen daar al vroeg last mee, en stoppen met het toelaten van hun intuïtie. Daarmee verlies je helaas ook een bron van inspiratie en motivatie. Het loont om als volwassene opnieuw contact met je intuïtie te maken en er op te leren vertrouwen, ook al blijft het mensen verbazen en soms irriteren.

Een andere "ingevingbron" voor ideeën wordt gevormd door een vermogen tot beelddenken. Soms is moeilijk te scheiden of het idee door beelddenken, of vanuit intuïtie is ontstaan.

4 *"Jij bent zo veeleisend!"*

Schuldgevoel: "Ik ben weer onredelijk."

Repliek: "Ik voel sterk wat ik wil."

Toelichting: Xi-ers kunnen behoorlijk monomaan zijn als ze hun plan getrokken hebben. Met uiterste concentratie werken we toe naar ons ideaal en reageren heftig op verstoring van die concentratie of verwatering van dat doel. Het is de enige ma-

nier om echt iets unieks te scheppen, tegen alle gewoontes en overtuigingen in. Soms moet je investeren in communicatie met je omgeving om voldoende ruimte voor de uitvoering van je plannen te creëren.

- 3 *“Kan je nou nooit eens tevreden zijn?”*
Schuldgevoel: “Ik ben ondankbaar, ik vraag teveel.”
Repliek: “Natuurlijk wel, ik ken veel manieren om mij tevreden te voelen.”
Toelichting: Inderdaad zijn Xi-ers niet snel tevreden over de status quo, en geneigd te blijven mikken op een nog te bereiken ideaal. Hun omgeving is vaak al eerder tevreden. In dat lastige zoekproces is af en toe frustratie onvermijdelijk, maar er blijft veel over om van te genieten. Xi-ers worden vaak niet ultiem geprikkeld door roem of rijkdom, of het resultaat, maar in hoge mate door het proces: Het gevoel dat je bezig bent om je droom te realiseren, de schoonheid om je heen in de natuur of via de cultuur, de flits waarin je opeens begrijpt hoe iets in elkaar zit, enzovoort.

- 2 *“Je bent altijd zo gedreven!”*
Schuldgevoel: “Ik draaf kennelijk weer door, ik moet niet zo opgefokt doen.”
Repliek: “Dat klopt, ik heb mijn focus en nog een hoop te doen.”
Toelichting: Het hoort bij de aard van de Xi-er om altijd urgentie te voelen bij datgene waar hun aandacht zich op richt. Het is een aspect van onze grenzeloosheid. Als we een missie hebben gevonden, richt de urgentie en motivatie zich daarop tot dat doel bereikt is. Zonder missie is de focus meer toevallig en bestaat zolang het onderwerp nog interessant is. Zeer intensief ergens mee bezig zijn, en zodra je weet wat je wilde weten, het onderwerp als een baksteen laten vallen. Dat kan andere mensen verbazen of ergeren, maar is voor Xi-ers normaal gedrag.

- 1 *“Wie denk je wel dat je bent?”*
Schuldgevoel: “Ik doe het weer verkeerd, had ik mijn mond maar gehouden.”
Repliek: “een goedwillende Xi-er, benieuwd naar het antwoord.”
Toelichting: Afhankelijk van de intonatie van het verwijt, is het geen vraag, maar een terechtwijzing: “terug in de rij, gedraag je normaal!” Dat is dubbel pijnlijk, omdat het enerzijds een afwijzing is, en anderzijds een Xi-er zich meestal ook afvraagt wie hij/zij nu eigenlijk is. In de gemiddelde populatie is er immers weinig referentiemogelijkheid, en dat kan knap eenzaam zijn, plus een bron van onzekerheid. Is onze identiteit afhankelijk van onze prestaties? Dat is de valkuil van het sjabloon over Hoogbegaafdheid: niet succesvol, dan ook niet HB. Maar wat dan wel? Mijn oplossing zit in de repliek: Je eigen gebruiksaanwijzing voor je bijzondere gaven kan je alleen maar zelf ontdekken, door wat je bij ‘gelijken’ ziet, door je gaven te accepteren, ook de eigenaardige, en door goede moed te houden. Het is ‘werk in uitvoering’ en je merkt vanzelf als er weer een stuk van jezelf zichtbaar is geworden. Het is een gave om je daarbij te kunnen laten verrassen.